

5. Tedvin ve Tasnif Sonrası Hadis Çalışmaları

Tedvin ilk üç asırda büyük ölçüde tamamlanmış, tasnif faaliyetleri ise yeni ve farklı bir takım türler meydana getirmek suretiyle hızlı bir şekilde gelişmiş ve devam etmiştir. İlk üç asırda derlenen hadisler ve yazılan eserler, 4. (10) asırdan itibaren bir yandan okunup rivayet edilirken, diğer yandan sened, ravi, rivayet, metin ve içerik açısından incelenmeye başlanmıştır. Bu incelemeler neticesinde çok farklı yeni birtakım çalışmaların ortaya çıktığı bilinmektedir.

Bu çalışmaların önemlilerinden birisi **şerh çalışmalarıdır**. Hadis terimi olarak **şerh**, “bir hadisin veya bir hadis kitabında yer alan rivayetlerin kelime ve kavramlarını açıklamak, anlaşılması zor yerlerini izah etmek, i’rabını belirtmek, hadisten çıkan hükümlere yer vermek” gibi anlamlarda kullanılır. Geçmişten günümüze Buhârî ve Müslim’in Sahih’leri başta olmak üzere birçok hadis kitabının çeşitli şerhleri yapılmıştır. Kütüb-i Sitte’nin hepsi Türkçe’ye tercüme edilmiş, bir kısmı ayrıca Türkçe olarak şerh edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini doğru bir şekilde anlamak için tefsirlere müracaat etmek ne kadar önemli ise hadisleri doğru anlamlandırmak için de şerhlere bakmak o derecede önemlidir.

ARAŞTIRALIM

Kütüb-i Sitte'nin Türkçe çevirilerini ve şerhlerini araştırıp bulunuz ve bunlar hakkında elde ettiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız

NOT EDELİM

Hadis şerhlerine dair Türkçe iki kaynak eser:

Babanzâde Ahmed Naîm - Kâmil Miras, Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, 1-12, Ankara 1972.

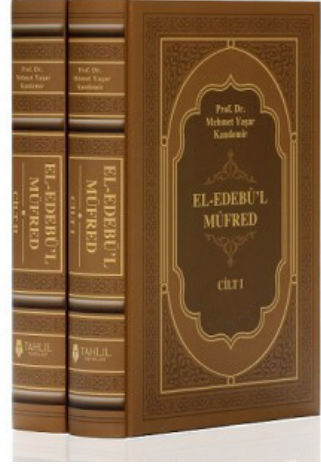
Hadislerle İslam (Hadislerin Hadislerle Yorumu), Diyanet İşleri Başkanlığı, 1-7, Ankara 2014.

Kütüb-i Sitte'nin hepsi Türkçe'ye tercüme edilmiş, bir kısmı ayrıca Türkçe olarak şerh edilmiştir.

Sonraki dönemlerde çok yaygınlaşan bir telif türü de **Kırk Hadis derlemeleri**dir. Kırk hadisler, Kütüb-i Sitte'den ve diğer hadis kitaplarından bir konuya veya çeşitli konulara dair kırk hadisi bir araya getirmek suretiyle oluşturulmaktadır. Bu türün başlaması ve yaygınlaşmasında, kırk hadis ezberleyene Hz. Peygamberin kıyamet gününde şefâat edeceği anlamında nakledilen bir rivayetin önemli payı vardır. Birçok hadis âlimi böyle bir müjdeye nail olmak için kırk hadis derlemesi yapmıştır. Bu gelenek günümüzde hâlâ devam etmektedir. Sayısız örnekleri bulunan bu türün en meşhur çalışması, Türkçeye de birçok kimse tarafından tercüme edilmiş olan Nevevî'nin el-Erbaûn en-Neveviyye/Kırk Hadis isimli derlemesidir.

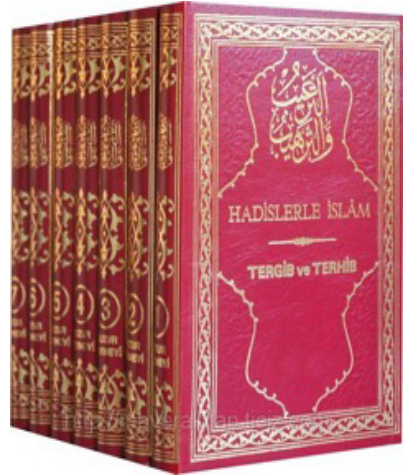
Tasnif dönemi ve sonrasında siyasi, sosyal, hukukî ve ahlaki bütün konuları içeren hacimli hadis kitapları yazılmıştır. Bazı âlimler bu kitaplardan özellikle ahlak ve âdâb konularını içeren, günlük hayatında samimi, ihlâslı ve takvâ sahibi bir mümin olarak yaşamak isteyenlere rehber vazifesi gören ve cehennemden koruyup cennete teşvik eden hadisleri seçerek çeşitli kitaplar yazmışlardır. Bu alanda ilk yazılan eserlerden biri İmam Buhârî'nin "el-Edebü'l-Müfred" isimli eseridir. Peygamber Efendimizin ve ashabının âdâb ile ilgili söz ve fiillerini toplayan bu kitap, alanının en önemli kaynaklarından biridir. el-Edebü'l-Müfred Türkçeye de tercüme edilmiştir.

Âdâb konulu hadislerin derlendiği Buhârî'nin el-Edebü'l-Müfred isimli eserin nüshası.

Münzirî'nin (ö. 656/1258) "et-Tergîb ve't-Terhîb" isimli eseri de bu konuya dairdir. Eser, Kütüb-i Sitte ve diğer bazı kaynaklardan dinin yapılmasını ve yapılmamasını istediği hususlarla ilgili hadisleri ihtiva etmektedir. Türkçe tercümesi de vardır.

Kütüb-i Sitte'den derlenerek kaleme alınan eserlerin en meşhuru ise Nevevî'nin "Riyâzü's-Sâlihîn"idir. Eser İslam âdâb ve ahlakını tespit etmek, günlük hayatında iyi bir Müslüman olarak yaşamak, dünya ve ahiret saâdetini elde etmek isteyenlere rehber olmak maksadıyla yazılmıştır. Riyâzü's-Sâlihîn, İslam dünyasında Müslümanların el kitabı olmuş, bundan dolayı Kur'an-ı Kerim'den sonra en çok okunan kitap olduğu söylenmiştir. Bir kısmı sadece tercüme, bir kısmı ise şerhli olan çeşitli Türkçe neşirleri bulunmaktadır.

Dinin yapılmasını ve yapılmamasını istediği hadisleri içeren Münzirî'nin et-Tergîb ve't-Terhîb isimli eserin nüshası.